

FNV
Hertogswetering 159
Postbus 9208
3506 GE Utrecht

T 088 368 0 368

Aan de voorzitter en de leden van de Vaste Commissie voor
Sociale Zaken en Werkgelegenheid in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

CNV
Tiberdreef 4
Postbus 2475
3500 GL Utrecht

T 030 751 11 00
F 030 751 11 09

E-mail: cie.szw@tweedekamer.nl

Cc: Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
dhr. drs. W. Koolmees

VCP
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90525
2509 LM 's-Gravenhage

T 070 349 97 40

Datum
4 februari 2019
Ons kenmerk
19-023/TE/AvW/NvH/dt
Onderwerp
Algemeen Overleg Pensioenen d.d. 6 februari 2019

Uw kenmerk

Telefoonnummer
06 – 12032414
E-mail
Leonne.jansen@fnv.nl

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie van SZW,

Op 6 februari spreekt u over diverse pensioenonderwerpen. Eén van de onderwerpen is de Kabinetsbrief Vernieuwing Pensioenstelsel d.d. 1 februari van minister Koolmees die nu op het laatste moment aan de agenda wordt toegevoegd.

FNV, CNV en VCP constateren dat minister Koolmees in zijn brief volledig voorbij gaat aan de zorgen van werkende mensen en gepensioneerden. De minister negeert bovendien ons ultimatum van 20 december 2018, waarin wij deze zorgen adresseren, structurele oplossingen eisen en acties aankondigen.

Het kabinet doet niks tegen de kortingen. Erger nog, het lijkt welhaast doelbewust aan te sturen op kortingen, door star vast te houden aan het huidige FTK. De kortingen worden gebruikt om sociale partners in een inferieur contract te chanteren. Het is een schande om op die manier met belangen van pensioendeelnemers om te gaan.

Voor de honderdduizenden mensen met zwaar werk, in ploegendiensten en in hoogrisicoberoepen is nog steeds niets geregeld: zij halen nu al nauwelijks gezond hun pensioen en zien de AOW-leeftijd steeds verder stijgen. En als de bonden in sectoren, bedrijven en instellingen voor deze groepen afspraken willen maken over eerder stoppen, dan wordt het grootste deel daarvan afgepakt door de belastingdienst in de vorm van een RVU-boete. Daarmee is een eerlijke regeling bijna onmogelijk.

De minister brengt nu een sloopkogel in stelling om het pensioenstelsel aan te pakken. Er komt géén beter nieuw pensioencontract met de doelstelling van een goed pensioen en een beter indexatieperspectief, maar wel dwingt hij pensioenfondsen in de richting van individuele potjes. Hierbij wordt solidariteit tussen generaties verbroken. Daarnaast schaft

hij in één klap de doorsnee opbouw af, maar verzuimt hij om hier compensatie voor te bieden.

Het kabinet doet alsof er medio november een prachtig pakket lag. Maar dat gaat voorbij aan het feit dat het kabinet op cruciale onderwerpen onvoldoende harde toezeggingen wilde doen en onvoldoende verantwoordelijkheid wilde nemen. Incidentele toezeggingen voor een minder snelle stijging van de AOW op korte termijn en een beperkte aanpassing van RVU-boete zijn volstrekt onvoldoende. En onderzoeken zijn nog geen oplossingen. Er zijn structurele oplossingen nodig, opdat alle werkenden een gedegen pensioen kunnen opbouwen. Het pakket dat in november op tafel lag was onvoldoende, maar wordt nu vervangen door een pakket dat nog veel verder tekortschiet.

Dit zal slechts leiden tot vertraging en tot verdere stagnatie.

In de slot paragraaf van deze brief schetsen FNV, CNV en VCP wat er op de kortst mogelijke termijn wel moet gebeuren.

Reactie FNV, CNV en VCP op brief minister Koolmees

In deze brief gaan wij in op deze tien punten.

1: Afschaffen doorsneesystematiek

Het kabinet zal wetgeving voorbereiden om de doorsneesystematiek af te schaffen. Het is zich hierbij bewust van de forse transitie-effecten, maar de oplossing voor deze transitie-effecten kiepert het kabinet over de heg richting sociale partners. Zij moeten maar uitzoeken hoe en in welke mate er compensatie plaatsvindt. Uitgangspunt voor het kabinet is dat er geen onevenredige nadelige effecten mogen optreden. Maar voor werknemers met een leeftijd rond 45 jaar zou dit een pensioenverslechtering tot ruim 10% betekenen als er geen directe en harde compensatie zou komen. Dit geldt voor deelnemers in alle typen pensioenregelingen. Met de invoering van het nieuwe systeem zouden deze groepen werknemers namelijk direct over de rest van de carrière minder gaan opbouwen dan dat onder het huidige systeem het geval is. Volgens FNV, CNV en VCP is dit een tijdelijk financieringsprobleem, waar met hulp van de overheid goede oplossingen voor mogelijk zijn. Dit vereist wel een goed nieuw contract met een stabielere discontovoet. De overheid wijst echter elk risico af en de werkgevers hebben al aangegeven niets mee te willen betalen. Het risico wordt zo door de overheid en werkgevers volledig bij deelnemers gelegd.

Geen afschaffing doorsnee-opbouw zonder directe en adequate compensatie

Deze transitie is voor FNV, CNV en VCP dan ook alleen bespreekbaar als deze groep werknemers daarvoor direct en adequaat wordt gecompenseerd. Het kabinet verlangt wel de afschaffing, maar wil geen mede-risicodragers worden.

Vanuit diverse stakeholders blijkt er geen draagvlak te zijn voor het afschaffen van de doorsneesystematiek, zonder gedegen financieringsplan en zonder directe en volledige compensatie voor deelnemers. FNV, CNV en VCP zijn hierom van mening dat het uitruilen van de doorsneesystematiek voor een landelijk systeem van leeftijdsafhankelijke opbouw alleen mogelijk is als daarin ook solide afspraken staan over de compensatie van getroffen deelnemers en de financiering daarvan. Hierbij dienen alle partijen (werkgevers,

werknemers en overheid) hun verantwoordelijkheid te nemen. Indien een afdoende antwoord op het laatste niet mogelijk is, dan moet er de politieke bereidheid zijn om te kijken naar minder verregaande maatregelen om eventuele ongewenste effecten van de huidige doorsneesystematiek weg te nemen.

2. Wet verbeterde premieregeling toegankelijker en aantrekkelijker maken

Onder het mom van 'transparant en eerlijk' wil dit kabinet de verbeterde premieregeling ook voor bedrijfstakpensioenfondsen mogelijk maken. De verbeterde premieregeling is een variant van de traditionele beschikbare premieregeling, waarbij het vermogen op pensioendatum direct volledig werd omgezet naar een pensioenuitkering. In de verbeterde premieregeling kan er ook worden belegd tijdens de pensioenfase. Dit levert een beter pensioen op ten opzichte van de traditionele beschikbare premieregeling. Maar dit systeem is nog altijd inferieur aan een solidair en collectief systeem zoals de vakorganisaties dit tijdens de onderhandelingen hebben voorgesteld. Het CPB heeft in november 2018 berekend dat het solidaire systeem gemiddeld 8,5% extra welvaartswinst oplevert. Dat betekent dus dat met het juiste pensioensysteem de premie lager kan, of het resultaat hoger. Dit voordeel wordt door het kabinet overboord gekieperd.

De verbeterde premieregeling is noch transparant, noch eerlijk. De focus op een pensioenvermogen leidt tot onzekerheid bij de mensen. Een pensioenvermogen zegt immers weinig over de uiteindelijke pensioenuitkering die mensen krijgen. Door deze focus op het pensioenvermogen wordt bovendien een valse verwachting gecreëerd; mensen hebben immers geen claim op dit vermogen, maar alleen een recht op een levenslange pensioenuitkering.

Behoud van verplichtstelling

FNV, CNV en VCP delen de mening van het kabinet dat de verplichtstelling essentieel is voor het pensioenstelsel en vinden het, net als het kabinet, van belang dat de verplichtstelling aan het fonds overeind blijft in dit contract. FNV, CNV en VCP hebben echter grote twijfels over het behoud van de verplichtstelling bij verbeterde premieregeling. FNV, CNV en VCP willen niet alleen meer duidelijkheid van de Europeesrechtelijke houdbaarheid van de verplichtstelling, maar een contract met voldoende solidariteit zodat de verplichtstelling geborgd blijft. Anders zal geen bedrijfstakpensioenfonds deze stap gaan maken.

Ambitie als leidende factor

Onder het huidige pensioensysteem ligt een heldere ambitie ten aanzien van het in totaal door de jaren op te bouwen pensioen. Voor de werkende Nederlander is dat perspectief een belangrijke arbeidsvoorwaarde. FNV, CNV en VCP zijn van mening dat ook in een nieuw contract een dergelijke ambitie leidend zou moeten zijn voor de inrichting van het systeem. Hierbij hoort dat voor een goed pensioen ook dat voldoende premie moet worden ingelegd om de pensioendoelstelling te kunnen realiseren.

Als te weinig premie wordt ingelegd, komt er ook te weinig uit en wordt het realiseren van de geformuleerde ambitie op voorhand niet haalbaar. Daarom dient de premie te volgen uit het geformuleerde doel en niet andersom.

FNV, CNV en VCP staan voor een systeem waarbij een vastgestelde pensioenambitie op grond van heldere rekenregels leidt tot de premie. Met voldoende premie aan de voorkant, kan iedere generatie ook vertrouwen op een goede pensioenuitkomst aan de achterkant.

3. Meer maatwerk in het beleggingsbeleid

FNV, CNV en VCP zijn het eens met het kabinet dat alle pensioenfondsen in het belang van de deelnemers moeten beleggen op grond van de prudent person regel zoals die is opgenomen in de Pensioenwet. Hierbij wordt het beleggingsbeleid afgestemd op de leeftijdssamenstelling en risicohouding van de deelnemers. Het kabinet wil dat een beleggingsbeleid wordt gebaseerd op het “life-cycle principe”, waarbij deelnemers op jonge leeftijd relatief veel risico nemen en dit risico op oudere leeftijd afbouwen om de kans op pensioenverlagingen te verkleinen. Dit is een logisch uitgangspunt bij een (verbeterde) premieregeling. Bij pensioenfondsen die beleggen in een solidair contract is er sprake van een impliciete lifecycle; door het uitsmeren van kortingen over meerdere jaren dragen ouderen minder risico en jongeren meer.

Het kabinet is echter voornemens wettelijk te borgen dat pensioenuitvoerders in alle contracten beleggingsrisico's nemen conform een lifecyclepatroon, waarbij beleggingsrisico's en rendementen variëren per leeftijd. FNV, CNV en VCP vragen zich af waar dit toe dient. Beleggen volgens een lifecycle patroon zal de voordelen van de intergenerationele risicodeling schaden. Blijkbaar wil dit kabinet de winst van solidariteit en risicodeling vernietigen. Daarnaast worden pensioenfondsen met hogere kosten opgezaald. Het kabinet veroordeelt hiermee dus de mensen tot een lager of een veel duurder pensioen.

4. Faciliteren omzetting bestaande aanspraken naar een pensioencontract met persoonlijke pensioenvermogens

Het kabinet wil de overstap naar individuele potjes bevorderen door te faciliteren dat de pensioenaanspraken, die vóór die overstap zijn opgebouwd, kunnen worden samengevoegd met de aanspraken in de individuele potjes. Hiervoor zal een waarderingskader (een gestandaardiseerde methode) worden ontwikkeld, zodat een aanspraak op een collectief vermogen kan worden omgezet in een persoonlijk (start)vermogen. Ook ingegane pensioenen kunnen aan de hand van dit kader worden omgezet.

FNV, CNV en VCP zetten grote vraagtekens bij deze omzetting van pensioenaanspraak naar pensioenvermogen. De rentestand is van grote invloed op de hoogte van het gereserveerde pensioenvermogen. Als de rente beweegt zal het pensioenvermogen toe- of afnemen. De rente beweegt niet gelijk over de hele looptijd. Als de rente bijvoorbeeld op het lange eind meer daalt dan op de korte termijn, dan zal het deel van het pensioenvermogen dat wordt toegedeeld aan jongeren hoger zijn dan het vermogen dat aan ouderen wordt toegedeeld. Door de huidige lage rente is een relatief groot deel van het vermogen gereserveerd voor jonge deelnemers. Dit kantelt als de rente stijgt. Invaren op één moment heeft dus (grote) generatie-effecten. Het toedelen van een vermogen aan individuen op basis van een dagkoers zal altijd leiden tot arbitraire uitkomsten. Er zullen dan juridische procedures volgen. Sociale partners en pensioenfondsen kunnen en zullen deze stap nooit kunnen maken, tenzij de overheid wettelijke borging en garantie geeft.

De variant waarbij alleen de nieuwe pensioenpremies in individuele potjes terechtkomen is ook zeer onaantrekkelijk. De nieuwe rechten zullen geen gebruik kunnen maken van de voordelen op beleggingsgebied van de oude opgebouwde rechten. Dus geen optimale spreiding van risico's en renteaafdekking. Pensioenfondsen moeten de belangen van al hun deelnemers evenwichtig behandelen. Zo'n splitsing zal dus niet wenselijk zijn.

5. Opname bedrag ineens mogelijk maken

Een opname van een bedrag ineens is ook in het huidige stelsel mogelijk. Hiervoor hoeft het pensioenstelsel niet op de schop. FNV, CNV en VCP willen wel wijzen op de enorme zorgplicht die hierdoor op de pensioenfondsen afkomt. Een opname ineens is van invloed op allerlei fiscale regelingen en is veel gecompliceerder dan door het kabinet wordt aangegeven.

Verontrustender vinden FNV, CNV en VCP de plannen voor het inzetten van pensioenpremie voor het aflossen van de hypotheek. Pensioen moet bestemd blijven voor een levenslange uitkering en niet voor andere doelen worden ingezet. De problematiek van de hypotheekrenteaftrek dient niet te worden vermengd met de discussie over pensioen.

6. Communiceren over persoonlijke pensioenvermogens

FNV, CNV en VCP vinden het uitstekend dat er gecommuniceerd gaat worden over het pensioenvermogen dat is gereserveerd voor individuen. Dat functioneert ook prima in een uitkeringsovereenkomst. Hiervoor is door het ABP een systeem ontwikkeld. Hierbij benadrukken de FNV, CNV en VCP dat het voor werknemers met name van belang is te weten hoe hoog hun pensioenuitkering wordt. Een opgebouwd vermogen zegt niet zo veel als je niet weet of je daar je vaste lasten van kan betalen.

7. Verbreden reikwijdte van het pensioenstelsel

Het kabinet wil geen verplichting voor alle zelfstandigen om pensioen op te bouwen. Het wil enkel dat zelfstandigen makkelijker vrijwillig kunnen aansluiten bij een pensioenfonds, ook als zij niet eerder deelnemer waren van het pensioenfonds in de sector of het bedrijf waar ze nu werkzaam zijn. In de brief gebruikt het kabinet veel woorden om aan te geven dat zij graag zien dat zelfstandig pensioen gaan opbouwen. Maar helaas worden geen concrete maatregelen aangekondigd.

FNV, CNV en VCP zien dat de groeiende groep zelfstandigen zich niet verzekert tegen arbeidsongeschiktheid en geen adequaat pensioen opbouwt. Recent bleek uit cijfers van het CBS dat de problematiek van de 'witte vlekken', de werknemers die geen pensioen opbouwen, veel groter (geen 4 maar 13%) is dan verondersteld. Dit wordt een groot maatschappelijk probleem als deze groep met pensioen gaat en erachter komt niets hebben gespaard en van een droge boterham moet leven.

Daarnaast zijn flexwerkers en zzp'ers daarmee aantrekkelijk voor werkgevers die het liefste zo min mogelijk risico willen lopen en de kosten laag willen houden. Het sluiten van arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en individueel aanvullend pensioen opbouwen is voor deze groep onbetaalbaar. FNV, CNV en VCP zien al jaren dat zonder een vorm van automatische deelname hier geen enkele verandering in komt. Sterker nog, zij ziet dat het ongelijke speelveld tussen werknemers, flexwerkers en zzp'ers alleen maar wordt vergroot.

Dit kabinet wil de gevolgen hiervan afwentelen op de samenleving en de belastingbetaler. Kortom, dit is geen toekomstbestendig stelsel voor de komende 40 á 50 jaar.

8. Verbeteringen voor nabestaanden

De FNV, CNV en VCP onderschrijven het belang van een adequaat nabestaandenpensioen. Zij zullen hiervoor in het najaar voorstellen aanleveren.

9. Onderzoek naar de koppeling tussen levensverwachting en pensioenleeftijd

Door de huidige wettelijke één-op-één koppeling van de stijging van de levensverwachting aan de AOW-leeftijd betekent elk jaar langer leven een jaar langer werken. Door deze koppeling moeten werkenden straks tot ruim na hun 70e werken. Het 'goede' nieuws (voor de schatkist) is dat het kabinet daarmee jaarlijks 3 miljard verdient. Het zeer slechte nieuws is echter dat mensen het niet volhouden en uitvallen. Dit leidt tot een toename van deze mensen in de WIA, die de komende jaren fors zal oplopen bij ongewijzigd overheidsbeleid.

Het kabinet wil slechts laten onderzoeken wat een verstandige koppeling is als de levensverwachting verder stijgt. FNV, CNV en VCP vinden dat de werkzame periode in redelijke verhouding dient te staan tot de pensioenperiode. FNV, CNV en VCP zijn van mening dat in dit onderzoek ook de verschillen in levensverwachting tussen laag- en hoogopgeleiden moet worden meegenomen en dan ook het verschil in gezonde levensverwachting. Het moet voor iedere werkende mogelijk zijn om gezond de AOW-leeftijd te halen.

FNV, CNV en VCP roepen u op het kabinet te verzoeken met dit onderzoek vaart te maken en nog voor de verkiezingen op 20 maart met de uitkomsten van dit onderzoek naar buiten te komen en nog deze kabinetsperiode structurele aanpassingen te doen in de koppeling waarmee de AOW-leeftijd oploopt. In aanloop naar die aanpassing dient de AOW-leeftijd nu bevroren te worden.

Voor veel mensen is het nu niet mogelijk om gezond de AOW-datum te halen. Zij moeten eerder kunnen stoppen dan de AOW-leeftijd. Daarom zijn extra maatregelen nodig voor mensen met zware beroepen en ploegenarbeid. De regering heft echter een 'RVU-boete' van 52% over de ontslagvergoeding als een werkgever een regeling wil treffen voor deze werknemers. Dat blokkeert iedere afspraak. Werkgevers en werknemers worden sterk benadeeld. FNV, CNV en VCP willen in ieder geval dat deze boete verdwijnt. Dan zal blijken dat sociale partners op sectorniveau prima in staat zijn om over 'eerder stoppen bij zwaar werk' verstandige afspraken te maken. Dat moet fiscaal worden ondersteund en boetes (RVU-heffing) op eerder stoppen moeten van tafel.

10. Benoeming leden Commissie Parameters

Vorige week zijn de leden benoemd van de Commissie Parameters. Deze commissie heeft een beperkte taakopdracht meegekregen. FNV, CNV en VCP gaan ervanuit dat deze commissie in haar besluitvorming ook kijkt naar rekenrentes en rekenmethodes in andere landen dan Nederland. FNV, CNV en VCP benadrukken dat de huidige Nederlandse UFR leidt tot een veel te lage lange rente. De huidige Nederlandse UFR gaat uit van een negatief reëel rendement (1,4% rendement bij 2% inflatie). Wij rekenen erop dat ook het kabinet ervanuit gaat dat op termijn de pensioenbeleggingen lonend zijn.

Wat is nodig voor een toekomstbestendig stelsel?

Pensioenen zijn geen publieke gelden. Het is geld van werknemers en gepensioneerden, door hen zelf bij elkaar gespaard als oudedagsvoorziening. Daar zijn wij zuinig op en dat zou ons kabinet ook moeten zijn. FNV, CNV en VCP roepen u hierom op het kabinet te verzoeken structurele toezeggingen te gaan doen op de volgende punten die wij in de ultimatumbrief hebben benoemd:

1. Werkenden moeten op tijd kunnen stoppen met werken. De snelle stijging van de AOW-leeftijd en de 1-op-1 koppeling van de AOW-leeftijd aan de levensverwachting zijn onhoudbaar. Mensen met zwaar en/of hoog-risico werk halen nu al te vaak niet gezond hun pensioen. Daarom moet de AOW-leeftijdsverhoging nu worden bevroren en de 1 op 1 koppeling worden aangepast.
2. Er moet maatwerk mogelijk zijn. Vakbonden willen op cao-niveau afspraken kunnen maken over regelingen om bij zwaar en hoog-risico werk eerder te kunnen stoppen dan de AOW-leeftijd. Dat moet fiscaal worden ondersteund en boetes (RVU-heffing) op eerder stoppen moeten van tafel.
3. We eisen aanpassing van de financiële spelregels en rekenregels als onderdeel van de verbeteringen in ons pensioenstelsel, waardoor indexering van de pensioenopbouw van werkenden en het inkomen van gepensioneerden mogelijk wordt en kortingen bij veel fondsen (op korte termijn) voorkomen kunnen worden.
4. Door aanpassingen van het stelsel mogen geen pech- en gelukgeneraties ontstaan. Eventuele negatieve gevolgen van een overgang naar een nieuw stelsel moeten direct en adequaat worden gecompenseerd.
5. Alle werkenden moeten in staat zijn een goed pensioen op te bouwen. Ook zzp'ers en werknemers met onzekere contracten. FNV, CNV en VCP zijn van mening dat om redenen van een eerlijke arbeidsmarkt en een goed perspectief op een koopkrachtig inkomen, ook na het werkzame leven, in principe voor iedere werkende een automatische deelname van pensioenopbouw in de tweede pijler moet gelden.

Tot slot

Het kabinet heeft een 13-pagina's lange brief gestuurd, maar de kern van die brief is naar de mening van FNV, CNV en VCP ondeugdelijk en onwerkbaar. De verbeterde premiereregeling voor verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen is een lege huls en een contract dat veel slechter presteert dan het huidige contract. Bovendien is in dit contract de verplichtstelling niet gewaarborgd. Het invaren van oude aanspraken is een illusie, het opknippen van de fondsen in oude en nieuwe aanspraken is het vernietigen van de voordelen voor jong en oud. De compensatie van de doorsnee-opbouw is niet geregeld en draait daarmee uit op enorme verslechtering voor een groot deel van de werkende generaties.

We roepen het kabinet en minister Koolmees op met serieuze voorstellen te komen, die het pakket dat in november op tafel lag verbeteren in plaats van verslechteren.

FNV, CNV en VCP rekenen erop dat u uw verantwoordelijkheid zal nemen om de bovenstaande punten op korte termijn in overleg met sociale partners te realiseren.

Datum
4 februari 2019
Ons kenmerk
19-023/TE/AvW/NvH/dt
Pagina('s)
8 van 8

Wellicht ten overvloede wijzen wij u op het ultimatum dat de voltallige Nederlandse vakbeweging vlak voor Kerst heeft aangeboden aan het kabinet. Werkenden, gepensioneerden en hun vakbonden zijn zich zeer bewust van de grote problemen rond pensioen en AOW en dringen aan op snelle oplossingen.

De komende zes weken zullen wij dit op alle mogelijke manieren uitdragen tijdens acties met als hoogtepunt een gezamenlijke landelijke actiedag op maandag 18 maart. Alle leden van uw commissie zijn uiteraard van harte welkom om op een van die vele gelegenheden uw visie op de problemen en de oplossingen te bespreken met onze achterban van werkenden en gepensioneerden.

Met vriendelijke groet,

Tuur Elzinga
Vicevoorzitter FNV

Arend van Wijngaarden
Voorzitter CNV Vakcentrale

Nic van Holstein
Voorzitter VCP